

3^a Quando consensus fertur directe et principaliter in qualitatem, et minus principaliter in personam, ut si quis diceret: *Volo ducere nobilem, qualem puto esse Titiam; volo ducere divitem et ideo duco Titiam*; tunc error qualitatis redundat in substantiam. Secus tamen si diceret: *Volo ducere Luciam quam puto esse nobilem*; tunc error non redundaret in substantiam. Ceterum in foro externo, nisi apertissime constet, personæ qualitatem fuisse principaliter intentam, locus non datur solutioni matrimonii; et merito, secus de pluribus matrimoniis actum esset, cum sæpe aliqua qualitas ignoretur¹.

519. Q. 2. *Quid de impedimento conditionis quoad matrimonium?*

NOTA. Vocabulum *conditionis* agendo de impedimento matrimonii, indicat statum servitutis in alterutro a sponsis. Servorum quadruplex genus: 1. alii sunt *famuli*, qui locant operas suas, et dicuntur *domestici*; 2. alii sunt *servi glebæ* seu *adscriptitii*, qui nempe glebæ seu agro colendo in dominorum suorum utilitatem adscripti sunt; 3. alii sunt *servi stricte tales*, et nuncupantur *mancipia*²; quia sunt in totali potestate domini ita, ut eos et vendere et locare valeat, eorumque lucra semper eidem domino acquirantur; 4. alii sunt *servi pœnæ*, qui nempe ob crimina damnati sunt ad

¹ « Cassandre Lucri épousait le 28 novembre 1798 Vincent Venturini de Tarfa, qui se donnait pour le fils d'un certain Etienne de Valence et se faisait appeler Vincent Bellouch. Il fut bientôt prouvé qu'il n'appartenait point à cette noble et riche famille espagnole, et qu'il n'était qu'un aventurier. La femme plaidait la nullité du mariage, *quum consensus non simpliciter in personam Venturini futuri viri, sed principaliter in eam tanquam nepotem divitis hispani Sacerdotis, qualem se gesserat, ab ipsa præstitutus fuisset*. La Sacrée Congrégation du concile répondit qu'il fallait prouver si Cassandre avait principalement en vue cette qualité de la personne autant avant de conclure le mariage que pendant qu'elle le concluait; s'il en était ainsi, qu'il y avait évidemment défaut de consentement. Cela n'ayant pas été prouvé, la Sacrée Congrégation déclarait, le 9 avril 1817 et le 27 mai 1820, que le mariage subsistait de droit. » Schulte.

² Servis proprie dictis opponuntur *liberi*, *liberti* ac *libertini* ex romana lege; liberi sunt qui nascuntur ab illis qui semper fuerunt libertate donati (dicuntur etiam *ingenui*, quasi iis sit ingenua libertas); liberti dicuntur facti liberi; libertini qui nati sunt ex jam factis liberis.

pœnam: v. g., ad triremes, exilium, etc. Hic quæstio est de mancipiis, non de aliis servis, quorum matrimonium nullo irritatur jure. Hoc posito:

R. Si persona libera contrahat cum mancipio ejus servitutum ignorans, matrimonium nullum est, tum ecclesiastico jure¹, tum jure gentium, seu consuetudine ubique recepta; nam leges canonicæ hoc impedimentum non statuunt, sed jam supponunt. Inductum, est, ut tollatur magna contractus inæqualitas inter personas, ac gravissima injuria, quæ liberæ personæ irrogaretur. Diximus: 1. *si persona libera*; nam servus valide servam ducit, etsi eam liberam putet. Id patet ex fine legis, ex aptitudine servorum ad essentialia matrimonii, et ex jure². Diximus: 2. *ejus servitutum ignorans*: et adhuc foret nullum matrimonium, etsi compartis ignorantia sit crassa, ut docent probabilius Coninchius, Salmanticenses, Sanchez aliique. Secus si sciat aliam partem esse servam, vel si cognita servitute, matrimonium ratificet: valide tunc contraheret, sed fieret irregularis³.

520. Q. 2. *Quodnam votum dirimit matrimonium?*

R. Votum, quod matrimonium dirimit (præter illud, quod Ordini sacro adnexum est) est votum solemne castitatis per solemnem professionem sponte emissam in Religione approbata. Diximus *votum solemne*, quia votum simplex est quidem impedimentum, sed impediens, non vero dirimens, ut ait Cœlestinus PP. III⁴; si excipias: — 1. votum simplex castitatis, quod emittere debet uxor, quæ consentiat virum sacro Ordine initiari. Tunc viro e vivis erepto, mulier non potest ratione illius voti alio matrimonio valide copulari: id ecclesiastica lege constitutum est in reverentiam Ordinis suscepti a viro, ut docet communior et valde probabilis sententia⁵;

¹ C. IV, *De conj. servor.* — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1017.

² Can. I, caus. XXIX, q. 2. — ³ Can. *Si quis*, dist. XXXIII.

⁴ C. VI, *Qui Clerici vel vov.* — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1025.

⁵ C. *Quia sunt*, d. XXVIII; it. c. *Si qua vidua*, d. XXVIII; et c. *Seriatim*, d. XXXII. Ita pro certo docet et fusius Sanchez cum Azorio, Paludano, D. Bonaventura, D. Antonino: et hoc ipsum supponit Benedictus XIV, *De Syn. Diœc.*, l. XIII, c. XII: ubi quærit, num id etiam valet de viro, qui voto emisso consensit uxori, ut profiteatur, et postea uxor moriatur; quod du-

— 2. votum simplex castitatis in Societate Jesu emissum post biennium novitiatus. Hoc item dirimit matrimonium ex Bulla Pontificis Gregorii XIII *Ascendente*, nisi Generalis illius Ordinis dispenset.

521. Porro non est dubium, quin votum solemne castitatis in approbata Religione emissum dirimat jure ecclesiastico matrimonium. Constat ex jure canonico¹; et firmatur doctrina Patrum, qui adulteras et incestas pronuntiant virgines, quæ, velo suscepto, ad sæculares nuptias transibant². Hinc Tridentinum: *Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica vel voto, anathema sit*³.

Utrum autem hoc solemne votum etiam divino jure matrimonium dirimat, negant Bouvier, Gerson, Sanchez, Scotus, etc.; cum certum sit, quod votum solemne non dirimat matrimonium ratione voti: secus etiam votum simplex illud dirimeret; nam ex jure *votum simplex apud Deum non minus obligat quam solemne*. Ergo irritat tantum ratione solemnitatis; sed cum solemnitas sit tantum ex jure ecclesiastico⁴, ideo solo jure ecclesiastico dirimit matrimonium.

Sed probabilius alii docent cum D. Thoma, Bonaventura, Billuart, Henriquez, Victoria, etc., votum solemne emissum in Religione approbata matrimonium dirimere divino jure; nam in voto simplici corpus tantum promittitur Deo; sed in solemnibus per acceptationem legitimam Prælatorum, corpus insuper traditur Deo: unde non jam est solemnitas per se, quæ facit divino jure irritum conjugium, sed Prælati acceptatio nomine Dei facta, quæ quidem in ea solemnitate locum habet. Hoc tamen non obstante, probabilius est cum Angelico, posse Pontificem ob suam supremam potestatem, gravissima urgente causa, in illo voto

bium non solvit. Sed satis probabiliter id alii negant, contententes textus legis improbare quidem, non vero nullum declarare tale matrimonium. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 812.

¹ Cap. *Meminimus* III; cap. *Insinuandæ* VII; qui clerici, etc.; et c. un., *De voto et voti redempt.*, in 6.

² Cyprianus, *Epist.* LXII, *Ad Pomp.*; Chrysostomus, *Parænesi ad Theod. lapsam*; Ambrosius, *Ad Virg. lapsam*; Augustinus, in Ps. LXXXIII; Hieronymus, *Adversus Jovinian.*, l. I.

³ Sess. XXIV, can. IX.

⁴ C. un., *De votis*, in 6.

dispensare, seu declarare in ea facti specie, Deum votum illud relaxare: et revera Pontifex nonnunquam dispensavit¹.

Art. II. — Cognatio.

522. *Cognatio* hic sumitur pro *vinculo personarum*: et alia est *naturalis*, quæ oritur a generatione carnali; alia *spiritualis*, quæ oritur e Baptismo et Confirmatione; alia *legalis*, quæ oritur ex adoptione.

523. Q. 1. *Quid est cognatio naturalis?*

R. Cognatio naturalis (quæ dicitur etiam *consanguinitas*, quasi *sanguinis unitas*) definitur: *Vinculum quarundam personarum ex eodem proximo stipite descendantium carnali generatione contractum*. Dicitur: 1. *vinculum quarundam personarum ex eodem proximo stipite descendantium*. Quia stipitis remoti in linea transversali (obliqua etiam, vel collateralis dicta) nulla habetur ratio; alioquin omnes homines essent consanguinei, utpote ab uno Adamo procedentes; 2. *carnali generatione contractum*, id est ex copula carnali, quæ nihil refert ad consanguinitatem utrum licita an illicita; sicuti neque refert, utrum ex patre et matre simul, an vero ab alterutro tantum generatio deducatur, ut ab Innocentio III expresse declaratum fuit: ideoque matrimonium æque prohibetur inter cognatos et agnatos, uterinos, consanguineos et germanos².

524. Tria autem in consanguinitate consideranda sunt: *Stipes*, seu persona, ex qua aliæ originem ducunt; *gradus*, seu mensura distantie unius personæ ab altera; tandem *linea*, seu personarum series ab uno stipite descendantium. Linea duplex est: alia *recta*, et est series personarum, quarum una descendit ab alia: ut sunt pater et filius; alia *colla-*

¹ V. *De Virtute Relig.*, ubi *de voto*, t. II, p. 524.

² Ita in II Decreti p. causa xxxv, q. 10, can. II. Hoc impedimentum ex D. Thoma inductum est, tum ut multiplicarentur amici cum extraneis contrahendo; tum ne læderetur reverentia, quam sibi mutuo debent consanguinei; tum ne ipsi consanguinei in eadem domo minus caste viverent, nempe sub matrimonii spe (2, 2, q. 144, a. 9). — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 4029.

teralis, et est series personarum, quæ licet stipitem communem habeant, aliæ tamen ab aliis non descendunt, sed sunt quasi a latere juncti, ut sunt fratres. Ipsa linea collateralis est *æqualis vel inæqualis*, prout videlicet consanguinei æqualiter a communi stipite distant, vel inæqualiter.

525. Porro *de jure ecclesiastico* certum est, consanguinitatem in quocumque lineæ rectæ gradu matrimonium dirimere¹. In linea autem collateralis olim Ecclesia matrimonium dirimebat usque ad septimum gradum; sed in Lateranensi IV (anno 1215) illud restrictum fuit ad quartum inclusive, ut faciliores redderentur nuptiæ. Scienter autem tentantes matrimonium contrahere in gradibus prohibitis consanguinitatis et affinitatis, ipso facto incurrunt excommunicationem, non tamen reservatam²: imo ex Tridentina Synodo sunt separandi sine ulla spe dispensationis³ (L).

Loquendo *de jure naturæ*, certum videtur matrimonium irritum esse in primo lineæ rectæ gradu, ut inter patrem et filiam, prout docent SS. Ambrosius ac Thomas⁴. Sane id intrinsecam refert turpitudinem; nam pugnat cum superioritate, quam ordine naturæ indelebiter habent parentes in filios, siquidem matrimonium quamdam æqualitatem inter personas inducit: quin imo vel ipsis barbaris hoc conjugium opprobriosum est.

Quod vero spectat ad alios gradus, utrum nempe jure naturæ consanguinitas dirimat matrimonium in omnibus, quæstio est. Scotus id omnibus gradibus tribuit in linea recta; Sotus duntaxat duobus primis; Sylvius id tradidit de primo gradu tum lineæ rectæ, tum lineæ transversalis, ut inter patrem et filiam, inter fratrem et sororem.

¹ Nicolaus V, *Ad consulta Bulgarorum*. Hic notanda sunt: — 1. quoad matrimonium contrahendum solam canonicam computationem retinendam esse, ut expresse statuit Alexander III: quare civilis computatio (de qua in tract. *De justitia*) valet dumtaxat quoad civiles ipsos effectus, nempe pro successione, hæreditatibus, etc.; — 2. consanguinitatem inter easdem personas ex duplici vel etiam multiplici capite oriri posse; et tunc est multiplex sanguinis propinquitas in dispensatione aperienda: sic si duo fratres uxores ducant duas sobrinas, vel si vir uxorem ducat sibi consanguineam; hoc in casu filii orti ex tali matrimonio erunt ex duplici capite inter se consanguinei.

² Clem. un., *De cons.* — ³ Sess. xxiv, c. v.

⁴ Ep. lxvi, *Ad Paternam*. — In 4, d. 40, q. 1, a. 3. — V Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 470.

Verum satis probabiliter D. Thomas id nulli gradui tribuit præterquam primo lineæ rectæ; quia, exceptis parentibus, inter alios non videtur adesse tanta indecentia, ut ipso naturali jure irritum esse debeat matrimonium; cum hæc non ita immediate ceteras attingat personas. Unde Innocentius III (uti observat Billuart) nulla facta linearum distinctione, indistincte permittit infidelibus ad fidem conversis, ut suas retineant uxores sibi in secundo gradu consanguineas¹. Dicit tamen Benedictus XIV Constitutione *Ætas anni*, nullum citari exemplum concessæ dispensationis quoad fratrem et sororem. Et sane *commixtio sororum et fratrum quanto fuit antiquior, compellente necessitate, tanto postea facta est damnabilior, Religione prohibente*, ex eodem Angelico².

526. Q. 2. *Quid dicendum de cognatione spirituali?*

R. *Cognatio spiritualis est propinquitas personarum orta ex Sacramento Baptismi, vel Confirmationis*. Hæc dirimit matrimonium jure tantum ecclesiastico; ab Ecclesia igitur extenditur et moderatur tale impedimentum. Congruentur autem inductum est; nam cum Baptismus sit quædam generatio spiritualis, et Confirmatio sit Baptismi ipsius complementum, congruum fuit, ut sicut ex generatione naturali oritur cognatio naturalis; ita ex generatione spirituali Ecclesia deduceret cognationem spiritualem. Olim inter plures cognatio spiritualis contrahebatur; sed hodie ex Tridentino contrahitur tantum, si de Baptismo sit sermo, *inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem et matrem, necnon inter susceptorem et susceptum, et hujus patrem et matrem*. Idem est de Confirmatione dicendum³.

At plures conditiones requiruntur, aliæ quidem ad valide, aliæ vero ad cognationem etiam licite contrahendam.

527. *Quid (quæres) requiritur ad valide cognationem spiritualem contrahendam?* R. Ad valide in Baptismate contrahendam cognationem requiritur: — 1. ut susceptores sint baptizati; quia nequit spiritualis esse pater, qui spiritualiter

¹ Cap. *Gaudemus* viii *de divort.* — ² 2, 2, q. 154, a. 9.

³ Sess. xxiv, c. ii. — V Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1028. Ex quo patet patrum et matrum posse inter se contrahere: cum nulla inter ipsos cognatio oriatur. Hinc etiam duo conjuges ex Angelico possunt alienam prolem suscipere: et consuetudine firmatum est.

nondum natus est¹; — 2. ut habeant usum rationis, alioquin humanitus capaces non forent illius muneris suscipiendi; — 3. ut gerant intentionem tale obeundi officium: secus actio illorum esset pure materialis; — 4. ut infantem de sacro suscipiant fonte ex Tridentini lege, id est infantem teneant vel saltem suscipiant de manu baptizantis, etsi non necessario requiratur ut respondeant ad interrogationes. Si quis autem infantem susciperet de manu patrini, non contraheret cognationem, quia non levaret de sacro fonte, sed ab alio jam levatum susciperet; attamen sufficit suscipere infantem ab obstetrice²; — 5. ut sint a parentibus designati vel a Parocho, cujus est supplere parentes. Unde ex Tridentino: *Si alii ultra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahunt*; — 6. ut Baptismum reapse administretur; quod enim nullum est, nullum potest parere effectum. Quare patrini, qui in solis supplendis cæremoniis adhibentur, cognationem non contrahunt.

Hinc versus:

*Baptismus, ratio præsens, intentio, factum,
Sint designati, vere tingatur et infans.*

528. Ad valide vero cognationem in Confirmatione contrahendam præter dicta de Baptismate, ut nempe susceptores sint baptizati, habeant usum rationis, sint designati, et habeant animum tale officium gerendi et de facto gerant in Confirmatione valida: requiritur insuper ut jam confirmati sint, prout docet probabiliter Renzi afferens declarationem S. Concilii Congregationis. Hinc alius versiculus addendus:

Insuper et sacro peruncti chrismate sunt

Quid (addes) requiritur, ut etiam licite contrahatur cognatio spiritualis? R. Plura requiruntur, sine quibus, licet prohibeamur esse patrini, cognationem tamen contrahimus, si nihilominus hoc officio fungamur. Sic in *Baptismate* pro-

¹ Hæc conditio etiam in baptizante requiritur: item secunda et ultima. Quod etiam de confirmante dicendum est. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 146. — Ferraris, *vº Cognatio*.

² S. C. Congregatio, 18 dec. 1688. V. Alasia.

hibentur esse patrini: 1. monachi et moniales¹; — 2. publice criminosi aut infames; schismatici, apostatae et hæretici; manifestim excommunicati vel interdicti; quique rudimenta fidei ignorant ex Rituali R.; — 3. conjuges respectu propriæ prolis; — 4. plures duobus. Cum tamen dicat Tridentinum, *sive vir, sive mulier*, patrinus si unicus sit, probabiliter potest esse tam masculus, quam fœmina in omni casu; — 5. insuper ex variis Constitutionibus Synodalibus (prout in ultima Synodo Novariensi, pag. 82) prohibentur Sacerdos et Clerici sine speciali Episcopi licentia. Item muti, impuberes, qui præcepto Paschali non fecerint satis: qui nondum confirmati: item exteri ignotique.

In *Confirmatione* vero prohibetur esse patrinus: 1. patrinus Baptismatis, nisi adsit necessitas: est commune²; 2. persona diversi sexus a confirmando; pater aut mater: manifestus excommunicatus aut interdictus, aut gravioribus facinoribus alligatus, aut fidei rudimentorum ignarus, ex Pontificali R.; 3. prohibentur plures, cum unicus sit oportet, uti docent ex antiquo jure haud innovato³; 4. ex Synodis Diœcesani (uti ex Novariensi pagg. 87 et 285), insuper debet esse patrinus saltem ejusdem ætatis ac confirmandus; nec eodem ipse die confirmatus. Item illi omnes excluduntur qui supra in Baptismate, si excipias Sacerdotes ac Clericos, qui ideo in Confirmatione, quin petant licentiam, patrini munus suscipere possunt (M).

529. Q. 3. *Quid est cognatio legalis, et an dirimat matrimonium?*

R. *Cognatio legalis est propinquitus personarum prove-*

¹ « Ceci ne s'applique qu'à ceux qui font partie d'un ordre religieux proprement dit: les personnes qui appartiennent à une congrégation religieuse, mais séculière, comme sont les filles de Saint-Vincent, les sœurs de l'Enfant-Jésus, ne sont pas comprises dans cette prohibition. » Gousset.

² Colligitur ex cap. *Non plures*, et cap. *In Catechismo de consecr.*, dist. iv.

³ Cap. fin. *De cogn. spir.* Et Tridentinum vult tantum ut parentes patrini designent. Attamen in casu necessitatis, si nempe nulla adesset, patrini officio etiam parentes fungi poterunt, ut dicunt; nam licet non sit necessarius patrinus; præstat tamen illum adhibere ad perfectam sacramenti significationem. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 156.

niens ex adoptione, quæ definitur ab Angelico: *Extraneæ personæ in filium, vel nepotem vel deinceps legitima assumptio*¹. Dicitur *legitima*, id est juxta leges. *In filium, vel nepotem vel deinceps*; cu terminus assumptionis et adoptionis subjectum; non enim potest esse adoptio in fratrem, vel alium similem gradum, sed in filium, in nepotem, pronepotem, etc.: hodie tamen adoptio non est, nisi in filium. *Personæ extraneæ*, id est quæ non sit in adoptantis potestate. Quæ cognatio inventa in solatium orbitatis filiorum, inducta fuit a civilibus legibus, sed per SS. Canones recepta. Ideo etsi pro dispensatione semper sit recurrendum ad Ecclesiam quoad effectus canonicos, si tamen casus occurrat, in quo dubitetur de hac cognatione, ad leges civiles recurrendum est, atque ex eorum tenore controversia definienda, ut docet Benedictus XIV².

530. Cognatio legalis juxta jus romanum (quod suum fecit canonica lex, quodque fere apud omnes catholicos nationes adhuc viget (habet triplicem speciem: — *a.* alia est in linea recta seu alia est *paternitas*; et hæc dirimit matrimonium inter adoptantem et adoptatum atque ab isto descendentes, existentes sub ejus potestate tempore adoptionis; talis autem cognatio semper durat licet adoptione soluta; — *b.* alia est in linea transversali seu est *fraternitas*; et hæc dirimit inter adoptatum, et filios adoptantis legitimos, existentes quoque sub adoptantis potestate; sed soluta adoptione, per mortem vel aliter, expirat: *Ideoque (habet jus) eam quam pater meus adoptavit et emancipavit, potero uxorem habere; æque ac si, me emancipato, illam in potestate retinuerit, poterimus jungi matrimonio*³; — *c.* alia est *affinitas*, quæ matrimonium dirimit inter adoptantem et uxorem adoptati, et vicissim inter adoptatum at uxorem adoptantis: hæc porro semper durat, etiam soluta adoptione⁴.

¹ In 4, d. 24, q. 2, a. 1. — * *De Syn.*, etc., l. IX, c. x.

² L. *Per adopt.* xvii ff. de ritu nuptiar. — V. Lignori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1027.

³ Cap. un. *De cogn. leg.* Cognatio legalis non oritur inter ipsos adoptivos; non oritur inter adoptatum et filiam illegitimam adoptantis; nec inter filiam illegitimam adoptati et adoptantem vel legitimos ejus liberos. Non

531. Duplex adoptio olim distinguebatur: una *perfecta*, quæ dicebatur *adrogatio*, qua nempe adoptandus sui juris existens, Principis rescripto transit in potestatem adoptantis, fitque illius hæres necessarius etiam ex testamento. Alia *imperfecta*, qua adoptandus adhuc sub patris potestate, magistratus inferioris auctoritate, assumitur in filium, quin transeat in familiam et potestatem adoptantis; sed ei succedit duntaxat ab intestato¹. Quæstio autem est, an ex utraque adoptione legalis cognatio oriatur. Alasia et Palau cum aliis eam ex utraque adoptione oriri contendunt; quia jus indistincte loquitur. Sed Salmantienses et Sanchez cum D. Thoma tenent probabilius cognationem ex sola adrogatione oriri; quia imperfecta adoptio vera adoptio non est. sed via ad illam. Cum tamen res non adhuc sit certa, *casu adveniente*, ait Bouvier, *petenda esset dispensatio ad cautelam*.

532. Hæc generatim: ex Codice enim civili Regni Pedemontan adoptio hodie non amplius distinguitur; sed una tantum admittitur quæ videtur participare aliquo modo de utraque specie, sed magis de adoptione *imperfecta*; nam adoptatus subtrahitur a propria familia nec transit in potestatem adoptantis; sed unice adoptantis cognomen suo jungit; et mutua alimentorum jura oriuntur, ac successio adoptati in adoptantis bona. Attamen hæc adoptionem matrimonium dirimere in supra numeratis gradibus, non videtur dubitandum; id enim, teste Carriere, fuit declaratum per S. Pœnitentiariam 17 maii 1816 de adoptione inducta a Codice Gallicano, cui quidem Albertinus Codex valde conformis est in hac re (N).

Art. III. — Crimen, cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, ætas, affinis.

533. Q. 1. *Quid de impedimento criminis quoad matrimonium?*

R. Impedimentum criminis definitur: *Inhabilitas canonica ad contrahendum matrimonium vel ex adulterio, vel ex conjugicidio, vel ex utroque simul orta inter eos, qui eadem crimina sub datis limitationibus perpetrarunt.* Constat ex

oritur inter adoptantem et parentes adoptati; neque inter filios duorum fratrum adoptivorum. Patet ex suprascriptis principiis; V. Reifensuel, Salmantienses, et Ferraris, *Matrimonium*, art. 5.

¹ § *Cum autem 3 inst. de adopt.*, l. II, Cod. — § 2, vid. *Sed et hodie inst. de adopt.*

jure canonico¹, a quo impedimentum inductum est². Illud ergo obtinet: vel ob solum adulterium, vel ob solum homicidium, vel ob utrumque simul; attamen sub certis conditionibus.

534. *Quidnam (quæres) de impedimento criminis, si agatur de solo adulterio?*

R. Dupliciter impedimentum criminis ob solum adulterium contrahitur: vel per adulterium una cum matrimonii promissione³; vel per adulterium una cum matrimonii attentatione.

Primo: *Ut adulterium cum promissione matrimonii inducat criminis impedimentum*, alia requiruntur ex parte adulterii, alia ex parte promissionis. Ex parte adulterii requiritur: 1. ut illud sit verum, nimirum, in matrimonio valido; 2. consummatum, sive ut vir et femina efficiantur una caro per seminum mixtionem, prout commune est cum D. Bonaventura et D. Thoma⁴; 3. formale ex utraque parte, nempe ut uterque cognoscat alterutram partem esse conjugatam. Quare si femina rem haberet cum conjugato quem putabat solum, impedimentum non contrahitur. An autem excuset tunc ignorantia crassa et culpabilis adulterii, alii negant; sed alii probabiliter affirmant cum Sanchez, quia ignorantia crassa, nisi fuerit etiam affectata, non includit dolum ad adulterium requisitum⁵.

Ex parte vero promissionis requiritur: — 1. ut ea facta sit vivente eodem conjugate: quia non contrahitur impedimentum, si promissio in uno matrimonio facta sit, et adulterium in alio perpetratum, aut vicissim. Hinc si Titius uxoratus

¹ C. *De eo qui dixit*, decret., l. IV, t. VII. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 4033.

² Ex D. Thoma, *In 4*, distr. 57, q. 2, a. 2.

³ Ex c. *Veniens de eo qui duxit*. Qui vero sibi mutuo paciscuntur (quin adulterentur), de contrahendo matrimonio post obitum conjugis licet non contrahant impedimentum, secluso adulterio et conjugicidio; peccant tamen mortaliter, ut docent Elbel, Layman, Sanchez. Quia hoc pactum inhonestum est, et a jure reprobatur; cum ansam præbeat machinandi vel saltem desiderandi mortem conjugis.

⁴ Suppl. q. 53, a. 4. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 4033.

⁵ Ex glossa in *Magn. ff. de verb. sign.*; et ex l. pæn. ff. ad 1 jul.

promittat matrimonium Caiæ, si fiat viduus; dein viduus factus ducat Corneliam: et tunc adulterium cum ipsa Caia committat, impedimento non tenetur; — 2. ut sit externa et acceptata: communius tamen et probabilius non requiritur repromissio; cum in jure sola requiratur *fides data*¹, quæ esse profecto potest sine repromissione; — 3. ut ea non fuerit ante adulterium serio revocata. Dixi *ante adulterium*, nam si fuerit revocata postea, tunc remanet impedimentum (cum jam contractum sit), sive promissio antecesserit sive subsequuta fuerit adulterium; — 4. ut promissio illa non fuerit ficta, uti probabilius et communius docent contra Sanchez; jus enim positivum requirit *fidem datum*, sive veram promissionem matrimonii: atqui promissio ficta non est nec fides data, nec vera promissio²; — 5. ut non sit conditionata, uti docent item probabilius contra Collet, nam hic versamur in odiosis, ideoque est intelligenda vera, absoluta et consummata promissio, maxime cum per promissionem conditionatam non ita detur causa captandæ mortis conjugis. Exceptionem tamen apponunt communiter: et est si posita conditio verificata fuerit ante mortem conjugis, nondum promissione illa revocata; tunc enim ipsa fieret absoluta.

Secundo: *Ut adulterium cum matrimonii attentatione inducat criminis impedimentum*, alia item requiruntur ex parte adulterii, alia ex parte attentationis³. Ex parte adul-

¹ Ex c. 1 et vi, *De eo qui duxit*, etc.

² Esto quod per talem fictam promissionem in adultera decepta non vitetur periculum captandæ mortis conjugis, in quo sita est causa impedimenti; sed cum agatur de lege prohibitiva, et de materia odiosa; semper facienda est interpretatio stricta, maxime cum finis præcepti non cadat sub ipso præcepto.

³ *Attentatio matrimonii* tunc, e. g., habetur, quando duo conscii matrimonii hic et nunc existentis, ante vel post adulterium, consensum emittunt de præsentibus, et volunt haberi uti conjuges. Esto quod exterius omnia requisita observent, uti si fugerent, alibi domicilium sisterent, ac ibi coram decepto Parocho contraherent. Eo in casu non solum nullum esset sic attentatum matrimonium ob impedimentum ligaminis; sed nullum quoque foret, si postea vellent illud revalidare, conjugate mortua, ob criminis vide licet impedimentum, quod modo exposuimus. — Quæ matrimonii attentatio,

terii requiritur quod supra, ut nempe illud sit verum, consummatum et formale. Ex parte autem *attentionis* requiritur probabilius, ut adulterium et matrimonii attentatio fiant, durante eodem conjugio¹, uti jam de promissione explicavimus.

535. Quid (dices) de criminis impedimento, si agatur de solo homicidio; vel de homicidio una cum adulterio?

R. Ad 1: Ut homicidium solum inducat criminis impedimentum, requiritur: 1. ut occisio secuta sit ex communi consilio viri et mulieris²: nihil autem refert ferrone an veneno, propriisne manibus an alienis, ex consilio an mandato sit cædes illata; 2. ut fiat cum intentione matrimonii ineundi cum complice homicidii: ita communissime³; secus non est ratio impedimenti. Hinc si vir uxorem occidat ex alia causa, v. g., ut liberius adulteram teneat, etiamsi ista in homicidium conspiraverit, sed sine matrimonii intentione, non contraheretur impedimentum. Sufficit autem ut hæc intentio sit ex parte unius, quia jam adest finis impedimenti; requiritur tamen probabilius ut aliquo modo alteri manifestetur intentio illa, uti esset si præcesserint indicia sufficientia, v. g., munera, epistolæ amatoriæ, familiaritates; neque enim Ecclesia potest punire quod non potest cognoscere.

Ex peculiari autem Cælestini V dispositione etiam una tantum pars fidelis hoc impedimentum contrahit, illudque communicat infideli complici, quacumque etiam ad fidem conversa contrahere nequit⁴.

R. Ad 2: Ad inducendum criminis impedimentum ex homicidio una cum adulterio alia requiruntur ex parte adulterii; alia ex parte homicidii. Ex parte nempe *adulterii* semper requiritur, ut illud sit verum, consummatum atque formale. Ex parte vero *homicidii*, quando hoc est cum adulterio conjunctum, requiritur quidem certe, ut cum inten-

non refert, sive ante sive post adulterium, sive coram Parocho, sive etiam clandestine contingat.

¹ C. ult. *De eo qui duxit.* — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. IV, n. 1037.

² Cap. *Laudabilem* de *conv. infid.*

³ Can. v, causa xxxi, q. 1, *De conv. infid.*

⁴ Cap. *De conv. infid.*

tionem matrimonii ineundi sit perpetratum, et probabilius ut hæc intentio sit comparti aliquo modo manifestata; non tamen requiritur, ut illud ex communi consilio secutum sit¹.

536. Q. 2. Quænam cultus disparitas dirimit matrimonium?

R. Per *cultus disparitatem*, quæ matrimonium dirimit, intelligitur illa Religionis diversitas, quæ existit inter baptizatum et non baptizatum: quare invalide contraheret baptizatus cum catechumeno; vel cum invalide baptizato, licet id ignoretur. « Anciennement, ait *Nardi*², cet empêchement n'existait pas, soit parce que le petit nombre des chrétiens épars au milieu des païens aurait trop limité les mariages, soit parce que la vivacité de la foi à cette époque empêchait de craindre l'apostasie. Souvent alors, au contraire, le mariage était un moyen d'amener une âme païenne au christianisme, comme on le voit par une foule d'exemples, entre autres ceux de sainte Monique unie à Patricius, père de saint Augustin, et de sainte Clotilde, unie à Clovis. Mais les mariages des chrétiens avec les païens n'étaient pas approuvés en général³ et encore moins avec les juifs. Les lois romaines de Justinien elles-mêmes comparaient les unions entre chrétiens et juifs à l'adultère⁴. »

Lex irritans cœpit inter Christianos et hebræos, dein inter omnes baptizatos et non baptizatos, non jure sacrorum Canonum, cum nihil in illis habeatur constitutum; sed *generali Ecclesiæ more, qui pluribus abhinc sæculis viget, et vim legis obtinet* (id est a XII fere sæculo): verba sunt Benedicti XIV Constitutione *Singulari* 9 febr. 1749.

537. Q. 3. Quid de vi, ut est impedimentum dirimens matrimonium?

¹ Cap. *Si quis vivente* v, caus. xxxi, q. 1.

² Éléments de droit ecclésiastique.

³ I Cor. vii; II Cor. v; Tertullianus, *Ad Uxor.*, l. II, etc. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1044.

⁴ L. IV, *Cod. de judæis*, l. IX; *Conc. Toletanum IV*, an. 635. Etiam in veteri Lege non permittebatur ut hebræi ducerent infideles. — V. Weith, *Scriptura Sacra contra incredulos vindicata*, in Ruth.

R. *Vis*, prout constituit impedimentum dirimens matrimonii, intelligitur non solum vis absoluta seu violenta coactio; sed etiam vis, ut aiunt, conditionalis: Seu *metus gravis injuste incussus ab extrinseca et libera causa ad matrimonium extorquendum*. Quo quidem, jure saltem ecclesiastico, matrimonium dirimitur, licet ei accedat juramentum¹.

Dicimus: 1. *metus gravis*, qui nempe talis sit respective; nulla enim lege levis metus invalidat matrimonium, cum non auferat sufficientem ac necessariam deliberationem². Idem dicendum cum communi de *metu reverentiali*, nisi sit conjunctus cum timore gravis damni, ut diuturni odii, etc., nam metus mere reverentialis non est proprie metus, sed simplex reverentia, quæ per se quamdam solam erubescentiam importat, quæque ab intrinseco potius quam ab extrinseco ortum habet.

2. *Injuste incussus*; si enim metus incutiatur justa de causa, et qui eum patitur, ipse de se matrimonium eligat ad metum effugiendum, valebit matrimonium; quia vel jam est sufficienter voluntarium in suo principio, vel certe nulla tunc intervenit injuria. Hinc valebit, si illud contrahat deslorator virginis ad vitandam mortem, vel alias pœnas ex criminis delatione futuras. Valebit item, si quis contrahat ex metu gehennæ aut mortis in morbo vel naufragio; quia nulla ei injuria infertur, sed liber ipse eligit conjugium.

3. *Ad matrimonium extorquendum*; quia matrimonium ex metu contractum etiam gravissimo, qui non sit incussus ad ipsum extorquendum, validum est; tunc enim non contrahitur matrimonium ex metu, sed ipsum eligitur ut medium ad declinandum malum, quod timetur: ideoque est voluntarium simpliciter. Sic si pater inveniat stupratorem filiæ suæ, et minas mortis incutiat ad matrimonium extorquendum, illud erit invalidum: sed si minas ipsas incutiat ad ulciscendum tantum injuriam sibi in irrogatam, et stuprator ad

¹ Cap. *Significavit; Veniens de eo; Consultationi de spon. et matrim.*

² S. Thomas, suppl. q. 47, a. 3. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1045. Pro metu gravi intelligunt communiter periculum mortis, exilii, diuturni carceris, infamiæ; aut alterius damni gravis sibi vel conjunctis ad quartum gradum impendentis.

ejus iram sedandam et se liberandum, nuptias offerat, valebit conjugium. Quia licet metus fuerit injuste incussus (non enim est privatorum ulcisci injurias); attamen quia non fuit incussus ad matrimonium extorquendum, ideo non auferit ei libertatem relate ad illud eligendum⁴.

4. *Jure saltem ecclesiastico*; nam de jure naturæ quæstio est. Negant de jure naturali metum invalidare conjugium Collet, Concina, Layman et Lessius; quia libertas ex tali metu minuitur tantum, et ita dicendum de aliis contractibus. Verum non minus probabiliter, et forsitan probabilius affirmant Bossius, Covarruvias, Holzman, Navarrus et Pontas cum D. Thoma²; tum quia matrimonium est vinculum perpetui amoris, at repugnat ut amor a metu producat; tum quia matrimonium (si semel esset validum), cum sit indissolubile, non posset amplius gaudere beneficio rescissionis, ut fit quoad alios contractus per injustum metum initos. Unde a natura habere debet, quod per metum in itum sit nullum. Adde, quod jus canonicum statuens hoc impedimentum, non videtur nisi jus naturale promulgare⁵.

⁴ Ex his resolve: — 1. si quis juste ad mortem damnatus, ducat filiam judicis ei oblatam, ut mortem vitet, valebit conjugium; quia metus non infertur a judice, potius aufertur; — 2. erit e contra irritum, si judex ut illum ad hoc induceret, injustam tulisset sententiam; quia in secundo hoc casu metus est ad matrimonium extorquendum illatus; — 3. erit validum si judex alicui a se injuste damnato ad mortem, non intuitu matrimonii; sed postea offerat libertatem, si ducat talem puellam; quia nunc metus non est incussus ad extorquendum consensum; — 4. erit irritum, si medicus nollet mederi puellam, nisi nubat sibi vel filio suo, saltem qui urgeat medicinæ necessitas, vel medicus ex justitia mederi teneatur: patet ex dictis; — 5. « Titius était accusé par le bruit public et par la déposition de Sempronia *illam gravidasse*; il est mis en prison pour cela, et on lui propose l'alternative, ou de l'épouser ou de la doter, et il est menacé des galères dans le cas où il ne prendrait ni l'un ni l'autre parti. Comme il ne peut offrir une dot, il épouse, *sed non consummat matrimonium*. La Sacrée Congrégation du concile a déclaré, le 26 mars 1707, ce mariage nul, parce que le commerce criminel n'ayant pas été prouvé, l'incarcération avait été injuste, et lui paraissait avoir été un moyen direct de contraindre au mariage. » Schulte.

² Suppl. q. 47, a. 3.

⁵ Pap. *Cum locum xiv de spons.*